

"נקודה טובה" לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

גליון "בראשית" - (גליון 1 שנת תשע"ג, כז' תשרי תשע"ג, 13/10/2012)

ב"ה

"נקודה טובה" לפרשת "בראשית" - על עבודה ופרנסה

נעמי שמר בשירה "החגיגה נגמרת" (נעמי שמר: מילים ולחן), מדברת על כך שגם אחרי שהחגיגה נגמרת, תמיד יש בוקר חדש והתחלה חדשה, עם שיר חדש בלב: "לקום מחר בבוקר עם שיר חדש בלב... ולהתחיל מבראשית".

רק 'אתמול' בחג שמחת תורה סיימנו את מחזור הקריאה בספר התורה בפרשת "וזאת הברכה" והנה לנו שוב 'בוקר' חדש. שוב אנו מתחילים מ"בראשית", מחזור חדש של לימוד ושל "נקודה טובה", עם "שיר חדש בלב"...

פרשתנו מספרת על 'אדם הראשון' שישב ב'גן עדן', עסק בעניינים נעלים שברוח ובתוכן (ובלשונם של חז"ל: "נהנה מזיו השכינה") וזכה לפרנסה 'אלוקית' ללא כל מאמץ. לאחר החטא, גורשו אדם וחוה מגן העדן ונאלצו להתחיל לעמול לפרנסתם, בבחינת: **"בְּזַעַת אֶפֶיךָ תֹאכַל לֶחֶם"** (בראשית ג, יט).

ועדיין, היה די בעמל ועבודה של שנה אחת כדי פרנסה למשך 40 שנה. אולם האדם הוסיף וקלקל. וניצל את זמנו הפנוי לחיי גזל, נהנתנות והוללות. והעונש - המבול, לא אחר לבוא (כמתואר בפרשת נוח). **"וַיַּמַח (ה') אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה..."** (בראשית ז, כג). העולם כולו נמחה והושמד (כמעט...) והוא הוקם מחדש על ידי נוח ובניו "פליטי" התיבה.

ובעולם החדש שלאחר המבול, יש חוקים חדשים. עתה נאלץ האדם לעבוד יום יום לפרנסתו, כדי שלא יהיה לו זמן פנוי לחטוא.

ומאז ועד היום, מתקיימים בנו דבריו של אריק איינשטיין בשירו **"שלוש ארבע לעבודה"** (לחן: שם טוב לוי):

**הבוקר בא, הבוקר בא, אז תגיד תודה
שלוש ארבע, שלוש ארבע ולעבודה
אתה חייב את זה לעצמך, אתה חייב למשפחה
אתה חייב לשפוך הרבה זיעה
אז שלושה ארבע ולעבודה...**

"... אתה חייב לשפוך הרבה זיעה" - לפרנסתך...

האם העבודה היא ערך או צורך? האם זו טרגדיה, או אידיאולוגיה?

לו דורות הראשונים לא היו חוטאים, היינו זוכים לעסוק בעניינים שברומו של עולם - ערכים, אידאלים, תוכן ומהות (תורה...) ולהתפרנס בקלות. והיינו זוכים שהלחם היה "צומח על העצים" כשהוא מוכן לאכילה (מדרש אגדה, בראשית ג, יט).

אולם כיום, לאחר שהאדם חטא שוב ושוב התברר שהאדם "ארצי" והגשמי, זקוק לעול העבודה. בעולם שלאחר החטא, העבודה אינה רק **צורך** קיומי, אלא גם בעלת **ערך** חינוכי ואידיאולוגי חיוני לאדם. הטרגדיה הפכה לאידיאולוגיה, מסיבות רבות:

1. העבודה כ**צורך** קיומי ("בזעת אפיך תאכל לחם").

"נקודה טובה" לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

2. העבודה ככלי לקיום עצמאי בכבוד - כדי שהאדם שלא יצטרך לעזרת הבריות...
3. העבודה ככלי "חינוכי" - סוציאלי, למניעת בטלה ושעמום לאדם הפרטי ולחברה.
4. העבודה כאמצעי לחיזוק הגוף ולבריאותו: "כל זמן שאדם מתעמל ויגע הרבה... אין חולי בא עליו וכוחו מתחזק..." (רמב"ם, הלכות דעות ד, יד).
5. העבודה כדבר המרומם את הנשמה, "כי אדם לעמל יולד..." (איוב ה, ז).
6. אדם העמל לפרנסתו, לא יגזול אחרים (ולכן חייב האדם ללמד את בנו אומנות, כדי שלא יהפוך לגזלן).
7. העבודה ככלי לבנייה ופיתוח של העולם ושכלולו ("יישובו של עולם").
8. העבודה ככלי ליצירה, להגשמה ולסיפוק עצמי.
9. עבודת האדמה מצד מצוות יישוב ארץ ישראל וככלי לחיבור העם לארצו.

לאור האמור, לא פלא שדוד המלך שיבח את הנהנה מיגיעו ומתקיים מפרי עמלו: "יִגְיַע כְּפִיךָ כִּי תֵאָכֵל אֶשְׁרִיךְ וְטוֹב לְךָ" (תהלים קכח, ב). וכך אכן נפסק הלכה למעשה: "ומעלה גדולה היא, למי שמתפרנס ממעשה ידיו" (יו"ד סימן רמו, סכ"א בהגהה).

אבות האומה וגדוליה עבדו לפרנסתם ומלאכתם היתה חביבה עליהם. לדוגמה: יעקב אבינו, משה רבנו, דוד המלך ועמוס הנביא, היו רועים. רבי יהושע עשה פחמים ורבי יצחק היה נפח. רבי יוחנן היה סנדלר ואילו הלל (לימים, נשיא ישראל), חטב עצים. האמורא שמואל, הרמב"ם והרמב"ן היו רופאים והרשימה עוד ארוכה.

הבה נרחיב מעט על ההיבט ה"סוציאלי". עול העבודה נועד למנוע מן האדם את תחושת השעמום, הגורמת לחיפוש אחר "ריגושים" מיותרים ואסורים, כגון, אלכוהול וסמים, תוקפנות - נהיגה מסוכנת אלימות ופשע, דיכאון והתמכרות... ולראיה, קיים קשר ישיר בין האבטלה והפשיעה. ככל שאחוזי האבטלה עולים, הפשיעה גואה... על כך אמר הפילוסוף הצרפתי וולטר: "העבודה מחסלת את שלושת הרעות הגדולות: השעמום, הפשיעה והעוני..."

"שמעיה אומר: אהוב את המלאכה..." (אבות א, ז). ואפילו אם יש לך עושר גדול ומשרתים רבים, חייב אתה לעסוק במלאכה כלשהי, כי הבטלה מביאה לידי שעמום רוח שטות ועצלות...

ואולי זו כוונת המשורר: "אתה חייב את זה (את החינוך הזה) לעצמך", כדי למנוע את השעמום ואת הבטלה...

במאה השמונה עשרה, החלה המהפכה התעשייתית. ומאז ועד היום, מתקדמת הטכנולוגיה בצעדי ענק, בברכת ה'. כיום עומדים לרשותנו מיכון חקלאי, חומרי דישון והדברה, מערכי השקיה והתפלה ומפעלי יצור מודרניים בטכנולוגיות מתקדמות. בזכות כך, אנו עמלים לפרנסתנו פחות ופחות. ה"קללה" של "בְּזָעַת אֶפֶיךָ תֵּאָכֵל לֶחֶם" רוככה מעט, בחסדי שמיים. וממילא, יש לנו יותר זמן פנוי...

האתגר הניצב לפנינו הוא, לנצל את הזמן הפנוי ל"תרבות פנאי" ראויה ולזמן איכות עם המשפחה ולא "ליפול" לשעמום, לרוח שטות ולעצלות.

הבה נלמד משגיאות העבר ולא נחזור על חטאי אבות...

ולסיום, הערה נוספת.

"נקודה טובה" לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

כיום, בעולם המודרני והתובעני, ישנם הסוברים שכדי להצליח בעבודה "אתה חייב לשכוח מי אתה", לשים את ה'אני' שלך (המשפחה, התחביבים, הרצונות והשאיפות) בצד ולשקוע כל כולך בעבודה (בפרפרזה על דברי השיר שהבאנו, מתוך הבית הבא).

אז זהו, שלא. ויעיד על כך הסיפור הבא.

כשניהלתי קונצרן גדול, הייתי שקוע כל כולי בעבודה, שח לי ידיד. שקעתי בעבודה כדי כך, שדרשתי מאשתי לדחות את הברית של בננו ולא למול אותו ביום השמיני (בניגוד להלכה), כי היו לי אורחים חשובים מחו"ל... אולם כיום, כסבא, למרות שאני עדיין עובד, אני מקפיד להגיע לכל המסיבות של נכדי בגן...

איזונים - זה שם המשחק.

ועל כך כך אמרו חז"ל: "שמאי אומר: עשה תורתך קבע..." (אבות א, טו). אמנם העבודה היא צו קיומי וערך חשוב, אבל ישנם ערכים גדולים וחשובים ממנה. במהלך היום העמוס, שמור לך "חלון" קבוע, שבמהלכו תעסוק בתוכן (בתורה...), ב'עיקר' ו'בחשוב' ולא רק ב'דחוף' ובהשרדות היומיומית.

אסור לך לשכוח מי אתה...

את זה, אתה ממש ממש כן חייב לעצמך...

מפגש עם לופ

משה רוט

מייל: rothmoshe@gmail.com

ארכיון ורשימת תפוצה "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש,

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל,

אהבת? הפץ בין חבריך